

Hjemmefrontmuseets hemmelige kontoer

Redaksjon: ABC Nyheter, Sagveien 21 A, 0459 Oslo, 22808580
Journalist: Ola Karlsen, ABC Nyheter, Sagveien 21 A, 0459 Oslo, 95899758

Vedlegg: 25 artikler publisert i ABC Nyheter, to også med utfyllende webtv-saker

2008:

Fredag 31. oktober: "Må skyte langt etter våpenkontroll", <http://www.abcnyheter.no/node/76717>

2009:

Mandag 4. mai: "Krigskjendis med ulovlige konti", <http://www.abcnyheter.no/node/87873>

Mandag 4. mai: "Truer med sak", <http://www.abcnyheter.no/node/88228>

Tirsdag 5. mai: "Kaptein fikk sparken", <http://www.abcnyheter.no/node/88032>

Tirsdag 5. mai: "Riksrevisjonen kunne ikke sjekke Moland", <http://www.abcnyheter.no/node/88276>

Onsdag 6. mai: "Drev geriljakrig mot sjefen", <http://www.abcnyheter.no/node/87883>

Torsdag 7. mai: "Endret forsvar av Moland", <http://www.abcnyheter.no/node/88431>

Fredag 8. mai: "Fikk granske seg selv", <http://www.abcnyheter.no/node/88423>

Tirsdag 12. mai: "-Jeg har Forsvarets fulle tillit", <http://www.abcnyheter.no/node/88669>

Onsdag 13. mai: "Statsråden må svare", <http://www.abcnyheter.no/node/88686> (med tv)

Torsdag 14. mai: "Advokat Hauges redegjørelse", <http://www.abcnyheter.no/node/88795>

Torsdag 14. mai: "-Nødrett ikke mulig", <http://www.abcnyheter.no/node/88804>

Torsdag 14. mai: "Som det skal være, selv utenfor systemet", <http://www.abcnyheter.no/node/88841>

Onsdag 27. mai: "Moland må etterforskes", <http://www.abcnyheter.no/node/89450>

Fredag 29. mai: "Surrealistisk utvikling", <http://www.abcnyheter.no/node/89583>

Tirsdag 2. juni: "Uten sidestykke", <http://www.abcnyheter.no/node/89619>

Torsdag 4. juni: "Godtar konti utenfor statsregnskapene", <http://www.abcnyheter.no/node/89930>

Fredag 5. juni: "-Statsråden må rydde opp", <http://www.abcnyheter.no/node/90003>

Mandag 8. juni: "Statsråden neppe orientert", <http://www.abcnyheter.no/node/90117> (også med tv)

Tirsdag 9. juni: "Saken stoppet på toppnivå i Forsvaret", <http://www.abcnyheter.no/node/90235>

Onsdag 10. juni: "Åpner for stortingshøring", <http://www.abcnyheter.no/node/90314>

Tirsdag 16. juni: "Avviser Molands forklaring", <http://www.abcnyheter.no/node/90665>

Onsdag 17. juni: "Forsvaret skjuler konto-info", <http://www.abcnyheter.no/node/90732>

Mandag 21. september: "- Anmeldte meg som hevn", <http://www.abcnyheter.no/node/95011>

Onsdag 2. desember: "Må forklare Molands kontoer", <http://www.abcnyheter.no/node/100619>

Vedlegg: Sivilombudsmannens uttalelse i sak 2009/704 av 11.11.09

«Du har virkelig lagt deg på en ufyselig og uspiselig linje der du skjerner ugjerningsmenn og går etter skikkelig folk».

Advokat Jens Chr Hauge jr i epost til journalist Ola Karlsen 28.05.09

«Undersøkelsene avdekket at det eksisterte bankkonti utenfor statsregnskapet, men det ble ikke funnet økonomisk mislighold».

Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen til Stortinget 04.06.09

Redegjørelse for arbeidet og spesielle erfaringer

Forfatteren, historikeren og museumslederen Arnfinn Moland hadde i tre år en egen håndkasse med millioner av kroner, utenfor offentlig kontroll og revisjon. Det var en rutinemessig bestilling fra Forsvarstabens offentlige journal som avdekket at lederen for Norges hjemmefrontmuseum i tre budsjettperioder på denne måten disponerte fire kontoer på siden av statens regnskaper.

At Moland, som også mottar lønn som leder for Etterretningstjenestens historiskfaglige utvalg, dermed har bidratt til at Stortinget har bevilget penger på et sviktende grunnlag, var en usedvanlig nyhet.

I løpet av tiden med research og publisering samlet det seg en betydelig mengde dokumenter. Om lag 30 av de mest sentrale ble lagret elektronisk som PDF-filer på jobb-pc, men også kopiert på minnebrikke og lagret utenfor arbeidsplassen. På papir finnes det en mengde dokumenter og et grovt anslag tyder på at dette utgjør nærmere 300 dokumentsider.

For å holde orden på den betydelige korrespondensen med ulike personer og instanser ble relevante eposter tagget i epostprogrammet Mozilla Thunderbird. En optelling viser at jeg har sendt ut 194 eposter og mottatt 153 svar, innspill og dokumenter med direkte relevans for saken.

Siden 2007 har jeg ukentlig fått tilsendt offentlig journal som PDF-filer fra Forsvarets arkivadministrasjon (FAA). Forsvarets militære organisasjon har mange ledd med dertil ulike postjournaler, men jeg har bestilt journalene til de mest sentrale enhetene: deriblant Forsvarstabens (FST) og det som tidligere het Forsvarets operative hovedkvarter (FOHK).

Disse journalene kan enkelte uker være på mer enn 100 sider, og som hovedregel har de kommet i min epostkasse på slutten av arbeidsuken. Jeg har bestrebet meg på metodisk å gå gjennom de mange sidene og få sendt innsynskravene før helga slik at FAA kunne starte med arbeidet mandag morgen.

I tillegg har jeg tatt vare på alle filer og Thunderbird gjør det også mulig å søke tilbake og dypt i de vedlagte offentlige journaler. I denne saken har bruken av saksnummer bidratt til å spore dokumenter og informasjon tilbake i tid og gjort det enklere å beholde oversikt.

I løpet av de årene hvor jeg har lest journalene rutinemessig har jeg tilegnet meg en forståelse for hvordan Forsvaret hierarki er bygd opp, hvilke saker som kan dukke opp på de mange sidene, og kanskje viktigst - hvilke ord og uttrykk som benyttes for å beskrive forhold.

Det sier seg også selv at mange saker innenfor dette området i utgangspunktet er påført både gradering og ulike hjemler for å begrunne skjerming av innhold. I perioden har det derfor også blitt sendt mange klager på avslag. Som regel tar Forsvaret klager meget seriøst og er relativt ofte villige til å revurdere sine opprinnelige avslag.

Saken om de fire kontoene som Hjemmefrontmuseets leder aktiverte på siden av statens offisielle regnskaper, startet med noe helt annet. Allerede i 2008 begynte det å dukke opp brev i offentlig journal som omtalte "Lageravvik ved Forsvarets museer (FMU)", noe som også er interessant ut over det historiske og arkivfaglige - blant annet fordi det i FMUs samlinger befinner seg våpen og ammunisjon som staten åpenbart bør ha kontroll over.

Men Forsvarets prosesser knyttet til å rydde opp i eventuelle bortkomne våpen, åpnet også opp for svært uventede sider av en sak jeg opprinnelig trodde var avsluttet høsten 2008. Da fikk ABC Nyheter som første medium innsyn i granskningsrapporten om lageravvikene. Den saken ble publisert fredag 31. oktober 2008 med tittelen: "Må skyte langt etter våpenkontroll".

I granskningsrapporten beskrives mange års rot ved FMU og systematiske rutinefeil. Samtidig gis det inntrykk av at den nye ledelsen ved FMU nå vil rydde opp i alle tidligere synder.

Tre måneder senere endret denne saken seg.

Fra rot om våpen til rot om penger

Fredag 6. februar 2009 kom postjournalen fra FAA først etter at jeg hadde avsluttet arbeidsuka (klokken 17.45), og først mandag morgen ble journalene gått igjennom. På de 127 sidene fra Forsvarsstabens område dukket det opp et brev med tittelen: "Gransking av forvaltningen av musealt og bevaringsverdig materiell ved Forsvarets museer september 2008".

Brevet var skrevet av Rolf Scheen, et navn jeg gjenkjente som tidligere direktør ved Forsvarets museer. Blant de til sammen åtte dokumenter jeg ba om innsyn i mandag formiddag var derfor også brevet fra ham. Jeg ville gjerne lese hans forklaringer til at FMU ikke klarte å spore 183 håndvåpen, slik granskningsrapporten slo fast noen måneder tidligere.

Innsynskravet ble sendt til FAAs sentrale e-postmottak (forsvaret@mil.no), og allerede dagen etter var innsyn godkjent og brev samt et 20-siders vedlegg med kommentarer til rapporten, i min postkasse.

Det som hadde startet med en ide om muligens å la den ansvarlige for at våpen var på avveie og rot i systemene ved institusjonen forvalter Forsvarets historie skulle få komme til orde, ble noe helt annet.

Scheens brev inneholdt blant annet følgende avsnitt:

"Å underslå de faktiske forhold ved Forsvarsmuseet i den tiden jeg var direktør finner jeg sterkt krenkende. Jeg finner det svært alvorlig for Forsvaret at man blant annet har unnlatt å nevne en rapport utarbeidet av Forsvarets egen internrevisjon (PØS/IRAK) som har gransket Forsvarsmuseet og avslørt misligheter og svik hos en av kommisjonens egne medlemmer. Internrevisjonen arbeid må synes meningsløst når avsløringer av blant annet økonomisk kriminalitet i millionklassen blir stoppet og ikke fulgt opp".

Og i sine omfattende kommentarer utdypet og konkretiserer den tidligere museumsdirektøren sine påstander.

Jeg starter da undersøkelser for å avdekke om det var hold i påstandene om at Arnfinn Moland hadde begått økonomisk kriminalitet i millionklassen. Utgangspunktet for videre arbeid var - på dette tidspunkt - derfor kun å sjekke om Rolf Scheens påstander kunne være riktige.

Men at de rettet seg mot en velkjent krigshistoriker svekket ikke min journalistiske interesse.

Den første redaksjonelle avveiningen var om påstandene allerede var så godt underbygd og fra en så troverdig kilde, at ABC Nyheter kunne publisere en sak kun på bakgrunn av brevet og kommentarene til Rolf Scheen som nå var ansatt som direktør i Forsvarsstaben.

Det andre forholdet som måtte vurderes var sjansene for at andre media var på samme sak.

Etter all sannsynlighet kunne en ha publisert påstandene allerede på dette tidspunktet, men alvorlighetsgraden gjorde det nødvendig å ta et par ekstra runder og i hvert fall prøve å spore de vesentligste dokumentene som ble nevnt i Scheens reaksjon på rapporten hvor han og en nær medarbeider ble gjort til syndebukker for lageravvikene.

Jeg kontaktet Rolf Scheen direkte dagen etter at dokumentet var mottatt. Ut fra samtalen forsto jeg at ingen andre media hadde kontaktet ham om dette. Han var også overrasket over at brevet var offentlig, men sa seg villig til et møte om saken allerede påfølgende dag.

Den 12. februar gikk jeg gjennom brevet og kommentarene sammen med Scheen og hans tidligere nestkommanderende ved FMU, oberstløytnant Svein Erik Larsen Ramberg. Under møtet fikk jeg overlevert enkelte ugraderte og offentlige dokumenter med tilknytning til saken. Scheen avgraderte også et skriv han selv hadde forfattet som skulle bidra til å belyse bakteppet.

Scheen og Ramberg hadde som sitt hovedansvar granskningskommisjonens rapport og konklusjoner. De følte seg urettferdig behandlet og påpekte flere ganger det urimelige at de ikke engang var intervjuet av kommisjonen, til tross for at all kritikk ble rettet mot dem. Dette åpenbare bruddet på god forvaltningsskikk ble senere grunnlag for en egen sak, men personlig mente jeg ikke dette var den journalistisk mest interessante siden av saken.

Det ble også åpenbart i løpet av samtalen at det lå en sterk personkonflikt i bunn. Denne skulle ha utviklet seg over lengre tid, og til slutt ha utløst at Scheen og Ramberg ble forflyttet til andre posisjoner i Forsvaret, mens FMU fikk ny ledelse og gjennomgikk en større organisatorisk endring. I tiden etter omorganiseringen hadde også Ramberg forlatt Forsvaret som pensjonist, og det gjorde det igjen enklere for ham å uttale seg om forholdene enn hva tilfellet var med Scheen (som fortsatt er ansatt i systemet).

Slik de to oppfattet det var det Arnfinn Moland som hadde undergravet deres posisjoner, nektet å etterkomme flere direkte ordrer, og i tillegg benyttet seg av et nettverk på siden av normal struktur og

tjenestevei for å kunne opprette et økonomisystem utenfor offentlig kontroll.

Personkonflikten ble aldri forsøkt skjult og Scheen og Ramberg var helt åpne på de eksisterende motsetningene. Men det kompliserte selvsagt saken og gjorde det samtidig ekstra nødvendig å ettergå deres påstander.

Jeg bestemte meg også tidlig for at dette skulle nevnes i eventuelle saker, slik at leserne kunne ta stilling til den informasjonen som ble lagt fram og bedre vurdere aktørenes innbyrdes forhold.

De to gjorde det samtidig klart at jeg måtte finne andre kilder for innsyn i eventuelt graderte skriv og dokumenter unntatt offentlighet.

Men de aksepterte å være åpne kilder og intervjuobjekter, noe som igjen var avgjørende for sakens fremdrift.

For meg var det sentrale fortsatt om det virkelig var mulig at en offentlig ansatt tjenestemann, førsteamanuensis Arnfinn Moland, hadde klart å etablere et parallelt økonomisk system, styrt av ham selv og utenfor offentlig kontroll - og endog uten at det hadde fått noen synlige konsekvenser for ham da det hadde blitt påpekt.

Da grunnhypotesen var formulert, satte jeg opp en liste på et excel-ark med navn, kontaktdata og roller på - til slutt - mer enn tredive personer. Her noterte jeg også når og hvordan jeg hadde vært i kontakt med dem, og samtidig de viktigste resultat av kontakten. På den måten ble det relativt enkelt å holde styr på de mange personene som dukket opp i saken.

Samme dag som møtet med Scheen og Ramberg fant sted, sendte jeg et nytt innsynskrav til Forsvaret hvor jeg identifiserte åtte dokument så godt det lot seg gjøre. Noen hadde jeg saksnummer på, mens andre kun ble benevnt som for eksempel: "Rapport (og følgeskriv/ vedlegg) fra FLOs forvaltningsinspeksjon ved Forsvarsmuseet i november 2006".

Selv mente jeg dermed å ha oppfylt offentlighetslovens krav om identifisering av dokumentene godt nok, men manglende saksnummer ble senere brukt som forklaring fra Forsvaret på hvorfor de ikke oversendte dokumentene. (Mer om det senere).

Jeg valgte også å ikke kontakte Arnfinn Moland umiddelbart om saken. Det skjedde ut fra følgende resonnement: Hvis det viser seg å ikke være noen substans i påstandene, så vil det kunne bli en sak om at Moland var urettferdig anklaget - og det vil han i så fall lett kunne kommentere på et senere tidspunkt.

Men hvis det derimot viste seg at Scheen og Ramberg hadde rett, så fryktet jeg følgene av å informere ham om at det ble gravd i saken, da særlig i forhold til muntlige kilders åpenhet og tilgjengelighet, samt skriftlige kilders offentlighet. Jeg fryktet med andre ord at det kunne bli forsøkt lagt lokk på saken.

Beslutningen om når Moland skulle kontaktes ble derfor utsatt til etter at forundersøkelsene hadde avdekket om det var noe hold i påstandene knyttet til ham.

Informasjonsjakt i alle kanaler

I disse innledende dagene informerte jeg også min redaktør om saken. I ABC Nyheter er den gravende journalisten organisert rett under redaktøren, noe som gjør det enkelt og raskt å fatte beslutninger. I tillegg har jeg stor frihet i organiseringen av det daglige arbeid.

Redaktøren fikk på dette tidspunkt en muntlig gjennomgang av brevet med påstandene mot Moland og et referat fra samtalen med Scheen og Ramberg. Han sa seg enig i mine vurderinger.

Vi var enige om at dette kunne bli til et langvarig prosjekt, men at det var nødvendig å være sikrere i saken før Moland ble kontaktet og saken eventuelt publisert.

Nå hadde arbeidet med å spore ytterligere dokumentasjon startet, og det var en jakt på både muntlige og skriftlige kilder. Å jobbe i forhold med innsynskrav og offentlighetsloven viste seg i dette tilfelle å være vanskelig. Hvis behandlingen av innsynskravene skjedde på en bevisst måte fra Forsvarets side, så var den svært kritikkverdig.

Faktum er at det nå gikk usedvanlig seint å få innsyn via formelle kanaler.

For det første: Forsvaret besvarte ikke innsynskravet av 12. februar på annen måte enn å gi det et saksnummer. Den 23. februar ble det sendt en purring og 9. mars en formell klage på sein saksbehandlingen. Først den 16. mars gis det avslag på innsyn i ett av åtte dokument, noe som påklages samme dag. Den 24. mars gis så delvis innsyn i dette ene dokumentet.

Da hadde jeg - 19. mars - sendt klage til Sivilombudsmannen (SOM) på sein saksbehandling med kopi til

Forsvarets arkivadministrasjon. Denne prosessen pågikk det meste av det resterende året, med flere brev frem og tilbake mellom SOM, FAA og ABC Nyheter.

På et tidspunkt hevdet for eksempel FAA at alle dokument var vurdert og besvart, men en gjennomgang av korrespondansen viste at det ikke var tilfelle. Selv om det var (og ble) bevilget innsyn i flere av de opprinnelig åtte dokumentene, så gjensto to ubehandlet.

Først etter at Sivilombudsmann Arne Fliflet sendte sitt avsluttende brev 11.11.2009 (vedlagt) ble det gitt innsyn i de to manglende dokumenter.

SOM bemerker også i det som har referanse 2009/704, at Forsvarets saksbehandling "fremstår som et klart brudd på kravene til saksbehandlingstid slik det følger av loven", og at Forsvarets beklagelse i forhold til dette "er på sin plass". Fliflet konkluderer med at den lange saksbehandlingstiden "gir grunn til kritikk" og han forutsetter at "Forsvaret merker seg mine synspunkter for behandlingen av fremtidige saker om dokumentinnsyn".

Før jeg går inn på videre prosess, er det nødvendig å påpeke et par forhold som ligger litt på siden.

Det er frustrerende å gå og vente på at andre skal gjøre jobben sin, slik tilfellet er etter at krav om innsyn er sendt. Etterpå går det naturligvis noen dager før avklaring, men er det et avslag så starter mølla gjerne på nytt ved at en klage forfattes, sendes og skal behandles. Denne frustrasjonen ble delvis avdempet ved å jobbe med andre saker.

Og for å synliggjøre det kan det nevnes at det fra 12. februar (innledende møte med primærkilder) til 4. mai (første sak) er det registrert 25 egne artikler med min byline i ABC Nyheteres artikkeldatabase.

Å jobbe med andre saker parallelt var også en lise fordi avbruddene gjorde det lettere å konsentrere seg om den etter hvert store dokumenthaugen i intense perioder.

Gravingen påførte dermed ikke de andre journalistene påfallende mye merarbeid, og jeg tror også at det bidro til å beholde en nødvendig forståelse og støtte i redaksjonen for et arbeide som i dagevis ikke så ut til å føre noen vei.

I tillegg opplevdes det godt for arbeidsprosessen med disse avbruddene og lysten på igjen å søke detaljer, informasjon og snakke med andre kilder i Moland-saken økte etter at en artikkel om et annet tema, var publisert.

Med klagen til SOM var det nå to parallelle prosesser som løp. Den ene var å prøve og spore skriftlig dokumentasjon. både gjennom formelle innsynskrav og via andre kilder, som personlige kontakter i Forsvaret med tilgang til materiale. Den andre var å holde tempo oppe i forhold til SOM slik at Forsvaret ble satt under press om åpenhet også fra ombudsmannen.

For å forstå bakgrunnen for Molands påståtte handlinger, tok jeg først et søk på internett og tekstarkiver for å få et bilde av den generelle økonomiske situasjonen i forsvarssektoren på det aktuelle tidspunktet - fra høsten 2004 til og med 2006.

I denne sammenhengen er det nok å vise til at Riksrevisjonen ikke godkjente Forsvarets regnskaper for 2003, noe som ble offentlig kjent i november 2004. Den økonomiske situasjonen bedret seg heller ikke i 2005 og Forsvaret fikk også sterk kritikk fra Riksrevisjonen for 2004-regnskapene.

I denne situasjonen innførte Forsvarssjefen naturlig nok en strengere budsjettkontroll; han påla blant annet de ulike driftsenhetene å redusere sin reisevirksomhet og strammet generelt sterkt inn. Dette rammet også Hjemmefrontmuseet som et av seks aktive museer underlagt Forsvarets museer (FMU) og direktør Rolf Scheen, og det eneste hvor publikum betaler inngangspenger.

Sjekker ut styre og Råd

Det måtte også avklares hvordan Forsvarets museer var organisert. I utgangspunktet fremsto det hele som enkelt: Direktøren ved FMU var underlagt Forsvarssjefen og rapporterte til ham direkte eller via sjef Forsvarsstaben – særlig om økonomiske disposisjoner.

Men i tillegg fantes noe som het Det konsultative råd for forsvarstudier (Rådet) på det tidspunkt da Moland aktiverte kontoene (høsten 2004), og det ble heller ikke enklere ved at dette ble erstattet med et eget styre med ansvar for FMU i 2005. Om Råd og styre hadde en reell makt i forhold til de økonomiske disposisjonene som ble foretatt ved FMU eller den underliggende enheten Norges hjemmefrontmuseum, måtte dermed også avklares.

I ulike dokumenter som jeg fikk fatt på via kontakter (som ikke kan navngis) viste det seg at Arnfinn Moland brukte både Råd og styre som hjemmelsgrunnlag for sine disposisjoner.

De mest sentrale dokumenter som disse kontaktene bidro med var "Anmodning om redegjørelse omkring bankkonti utenfor Forsvarets offisielle regnskap", datert 10. mars 2006 og gradert "Fortrolig", fra Forsvarsstabens internrevisjon (det som heter Personell, økonomi & styring Prosess Administrativ kontroll, og som gjerne forkortes PØS/IRAK), Molands ugraderte svar på denne anmodningen av 16. mars 2006, samt PØS/IRAK sin sluttrapport datert 7. april 2006 som også er gradert som et "Fortrolig" notat. Mer om disse dokumentene senere.

Jeg var tidlig i prosessen i kontakt med flere av styrets medlemmer, men det viste seg at de ikke var informert om hvordan kontoene var disponert. De hadde kun fått begrenset informasjon fra sin styreleder, og trodde dette hadde sammenheng med personkonflikter som var løst ved at Scheen og Ramberg hadde fått nye stillinger. Styret hadde ikke behandlet kontoene, og det var til stor overraskelse for de styremedlemmene jeg snakket med at pengene i den aktuelle perioden befant seg utenfor statens regnskaper.

Samtidig forsøkte jeg å få innsyn i referat fra de møtene i Det konsultative råd hvor Moland mente saken var behandlet. Etter først å ha fått avslag og levert klage i to runder fikk jeg innsyn i referatene som omhandlet FMU og Norges hjemmefrontmuseum (NHM). De mottok jeg 2. og 4. april.

Her viste det seg at billettpengene faktisk hadde vært behandlet i Rådet høsten 2004. I referatet fra den 9. desember dokumenteres også hvem som var til stede under diskusjonen om å holde tilbake billettpengene: Det var blant annet departementsråd John Lunde, generaløyntnant Svein Ivar Hansen, professor Rolf Tamnes og førsteamanuensis Arnfinn Moland.

Men i referatet fremkommer det ingen beslutning om hvilken konto som skulle brukes, og fremkommer heller ingen aksept av at Moland kunne sette pengene inn på en konto som ikke ble revidert av Riksrevisjonen.

På dette møtet ble det - ifølge referatet - heller ikke diskutert fornuften av å plassere en testamentarisk gave til NHM på 550.000 kroner på en annen konto som også befant seg utenfor offentlig revisjon.

Og disse forholdene viste seg å være sakens springende punkt.

I referatet kommer det også frem at ordningen først opprettes, og at Moland så i ettertid skaffer seg en viss aksept for en allerede utført handling hos Rådet:

"På spørsmål fra Lunde ..., svarte Moland at NHM ikke hadde fått gjennomslag hos ledelsen ved FMU når en pekte på instruksjonen om hvordan bruken av billettinntekter fra NHM skulle være. NHM hadde derfor sett seg nødt til å gå til det skritt å holde tilbake billettinntektene for tre måneder, for å sikre penger til vedtatte prosjekter".

At ordningen var opprettet før Rådet hadde sitt møte, ble også bekreftet av Molands ugraderte svar til internrevisjonen. Her refererer han til at kontoen ble opprettet i oktober 2004 som følge av et møte med departementsråd og FSTs stabsjef, noe som også antyder hvor den reelle makten ligger.

Ut fra dette ble det nødvendig å avklare to forhold. 1) Ga instruksjonen om bruk av NHMs billettinntekter noe grunnlag for disposisjonene, og 2) Hadde Moland skaffet nødvendig aksept for plasseringen av midlene utenfor regnskapene.

1) Instruksjonen hadde jeg bedt om innsyn i og fått tilsendt fra Rådet. Den ga Moland medhold i at NHM kunne disponere 1/3 av midlene til forskning og ikke drift. Men den gjorde det også klart at det var "Økonomireglement for Staten" som var førende, samt at midlene først skulle registreres og regnskapsføres hos FMU og at NHM så skulle få overført midler etter oversendelse av regning for prosjekt som ble støttet.

Det var ikke noe i instruksjonen som var gjeldende fra 1. april 2004 (og som har sitt utspring i at NHM gikk fra å være en selvstendig stiftelse til å bli en del av FMU i mai 1995), og undertegnet av generaløyntnant Svein Ivar Hansen.

2) Jeg fikk avklart med professor Rolf Tamnes i Rådet at de ikke hadde diskutert hvordan det praktiske skulle ordnes i forbindelse med billettpengene. Andre deltagere på møtet bekreftet det samme.

Men de to viktigste enkeltpersonene - som også hadde nødvendig makt til å kunne bidra til en aksept utenfor Rådet - var generaløyntnant Hansen som på det tidspunkt var stabsjef i Forsvarsstabens og sånn sett FMU-direktør Scheens overordnede, og den andre var departementsråd Lunde.

I telefonsamtaler med ABC Nyheter husket riktig nok begge å ha snakket med Moland om hans frustrasjoner i forhold til FMU-direktørens økonomiske beslutninger. Men ingen av dem ville gå god for Molands påstander og dermed også bekrefte en egen aksept av et brudd på økonomireglementet.

Et annet forhold som nå var avdekket, viste seg også å være av relevans. For innsynet i prosessene knyttet til Rådet bekreftet at Moland ikke hadde problemer med å gå utenom tjenestevei når han så det formålstjenelig. Da han møtte motstand hos sin sjef, direktør Scheen, gikk han i dette tilfelle videre til andre instanser for å realisere det han må ha oppfattet som sitt legitime mål.

Et tredje forhold som ble bekreftet av referatet fra Rådet, var at FMU-direktør Rolf Scheen ikke deltok på møtene. Dette forklarte han muntlig med at Rådet nettopp bare var et rådgivende organ og at han forholdt seg til Forsvarsstaben. Dette forholdet ble uansett ikke vurdert som vesentlig, sett i forhold til de handlinger og disposisjoner som Hjemmefrontmuseets leder foretok seg.

Sentrale dokumenter

De tre tidligere nevnte dokumentene som viser hvordan FSTs internrevisjon PØS/IRAK hadde behandlet saken, ble nå svært sentrale.

Her opplyses det om konkrete kontoer, hvordan midlene ble brukt og det gis en vurdering av Molands forklaringer på en lang rekke spørsmål.

Det første jeg gjorde var å sjekke om kontoene fortsatt var aktive. Ved å opplyse de aktuelle bankene om at jeg ønsket å sjekke noen identifiserbare kontoer som skulle kontrolleres av NHM og/eller Arnfinn Moland, ble det avdekket at tre av de fire kontoene på dette tidspunkt ikke lengre var i bruk. Den siste var knyttet til NHM som institusjon.

I PØS/IRAKs første skriv som er merket "Fortrolig" kommer det entydig frem at Moland brukte midlene etter eget forgodtbefinnende. Han har ikke engang holdt seg til begrunnelsen som ble gitt Rådet i desember 2004 for å holde tilbake billettpengene, for gjennomgangen viser at pengene som var tiltenkt forskning også ble brukt til USB-kabler, MP3-spiller, fargekopimaskin og til honorarer som heller ikke var innberettet skattemyndighetene.

Arven på mer en halv million kroner brukes også til det som PØS/IRAK beskriver som "generelle driftsutgifter" for Hjemmefrontmuseet. Blant postene i 2005 finnes også dekning av flere reiser og oppholdsutgifter, noe Forsvarssjefen hadde pålagt driftsenhetene å redusere.

Før reiser utenlands skal det for eksempel først søkes om tillatelse fra sjef med driftsansvar (som ved FMU var Rolf Scheen), men Moland betalte blant annet for en slik reise og da endog for en person (navngis ikke her da det er irrelevant) som ikke var ansatt ved Hjemmefrontmuseet (NHM), men derimot FMU sentralt.

I sin forklaring til PØS/IRAK begrunner Moland den økonomiske støtten med at den aktuelle personen har "vært hardt presset av ledelsen ved FMU", samt et ønske om å gi henne "en støtte og oppmuntring i en vanskelig tid". I dette konkrete tilfelle bedriver han altså personalpolitikk overfor en person som er ansatt utenfor egen virksomhet, på tvers av Forsvarssjefens pålegg og endog ved hjelp av en arv som holdes utenfor offentlig kontroll.

Og 105.000 kroner gis til ulike lag, foreninger og skoleklasser. Det kjøpes også inn datautstyr og en sikkerhetsalarm, mens nesten 60.000 kroner går til Kommunikasjonshuset Renommé (som dukker opp igjen litt senere) for oppussing av en utstilling hos NHM.

I sitt ugraderte svar (som Moland senere henviser til, og tilbyr ABC Nyheter i kopi) bekrefter NHMs leder utbetalingene som han begrunner i et kraftig redusert driftsbudsjett, og han hevder at bruken av arven er klarert med Forsvarsdepartementet (FD). Dette avvises senere av FD på spørsmål fra ABC Nyheter.

Moland sier også at kontoen hvor arven plasseres disponeres av ham selv, og at den blir revidert av en sivil privatperson (nå avdød) som tidligere var ansatt i Riksrevisjonen. Det hele skal også ha skjedd i "god tro" fordi alt skal ha vært klarert med "instanser som vi har et utmerket forhold til".

Forklaringen gjør det klart at Moland har brukt pengene slik han selv ønsket og mot direkte ordre fra sin sjef. Og støtten til den uhjemlede utenlandsreisen viser at han er en aktiv alliansebygger som også er villig til å undergrave de formelle maktstrukturene som eksisterer innenfor Forsvaret.

I det oppsummerende notatet slår da også PØS/IRAK fast at Moland "ikke synes å forholde seg til tjenestevei" og tillates å bedrive "geriljavirksomhet" mot sjefen, altså direktør Scheen. Internrevisjonen etterlyser også konsekvenser overfor Hjemmefrontmuseets leder.

Når det gjelder de økonomiske disposisjonene avvises Molands forklaring som "uakseptabel".

Etter dette var det naturlig å ta kontakt med Arnfinn Moland for å få hans forklaringer og eventuell informasjon som kunne endre hypotesen som nå syntes å være verifisert.

15. april ble første epost med spørsmål om et intervju sendt ham. Her beskrives tema for intervjuet og at det vil handle "hovedsaklig om fire konti utenfor statsregnskapet som du skal ha disponert", men det kommer intet svar. Jeg forsøker da å kontakte Moland på telefon, men han besvarer ikke jobbtelefonen og returnerer ikke henvendelser på mobil - selv om det legges igjen beskjed.

Dagen etter (16.april) retter jeg også en direkte henvendelse til Forsvarssjefens talsmann, Jan Ketil Steine,

med spørsmål knyttet til kontoene. I eposten nevnes de ulike kontoene med alle siffer slik at det ikke kan være noen tvil om at henvendelsen er godt fundert. I tillegg ber jeg om å få "bekreftet/avkreftet at opprettelsen av konti utenfor Forsvarets regnskaper skal være klarert med departementet", da jeg fortsatt holder det mulig at det finnes informasjon om saken som jeg ikke har mottatt. Fredag 17. svarer Steine at han vil komme tilbake til saken mandag 20. april.

22. april sendes Moland nok en gang en forespørsel, denne gangen til hans to epostadresser, både en militær (@mil.no) en "sivil" (@gmail.com). Han svarer samme dag dette:

"Jeg har vært i kontakt med rette instanser innen Forsvaret om denne saken, som har dukket opp igjen grunnet et brev fra Rolf Scheen. Jeg har i den forbindelse forstått at du har tilgang til mitt brev av 16.3.2006 til Forsvarstaben. Her redegjør jeg over sju sider i detalj for denne saken. Det jeg har å si om dette, står utførlig beskrevet i dette brevet, og jeg har ikke noe å tilføye ut over dette."

10 minutter etter svarer jeg blant annet følgende:

"Jeg ber igjen om en mulighet til å intervju deg om saken. At PØS ikke godtar dine forklaringer i sin rapport datert 7. april 2006, er blant de forhold som trenger en forklaring. Det samme synes jeg gjelder det faktum at verken John Lunde eller Svein I Hansen vil bekrefte overfor meg at de har akseptert konti utenfor statsregnskapet."

Dagen etter, 23. april, svarer Moland igjen (med FMUs nye sjef Runar Gjerald i kopifeltet) og viser til at PØS/IRAK - som Moland også betegner som PØS/AK - har avsluttet saken og at "Du er også i din fulle rett til å ta kontakt med Riksrevisjonen".

Han avslutter med følgende krav til videre kontakt og et eventuelt intervju:

"Så lenge du ikke kan bekrefte overfor meg at du har snakket med PØS AK og Riksrevisjonen og fått de samme svar der som de jeg gir, ser jeg ingen grunn til å bruke mer tid på denne saken."

Samme dag ber jeg nok en gang om intervju, forklarer at det jeg blant annet vil ha avklart er hjemmel for opprettelsen av kontoene. I tillegg spør jeg Gjerald (som også jeg oppfører i kopifeltet) om det virkelig er slik at PØS har avvist saken og ber om at eventuell dokumentasjon på dette oversendes.

24. april svarer Moland igjen at han ikke har noe å tilføye ut over brevet fra mars 2006, og føyer til dette:

"Jeg skrev IKKE i min mail til deg at Gjerald hadde fått bekreftet av PØS/IRAK at det ikke fantes konti - det hadde jeg redegjort for både når det gjaldt bakgrunn og kontroll i det ovenfor nevnte brev som selvsagt var lest av Gjerald. Jeg skrev at Gjerald fikk bekreftet fra PØS/IRAK at det ikke var noe hold i de grove påstandene som gikk på underslag etc, nå også gjentatt i Scheens siste brev."

To og en halv time senere ber jeg om intervju igjen, og sender med åtte konkrete spørsmål og nevner blant annet en antydning om at Moland skal ha lønnet seg selv i 2004. I tillegg nevner jeg påstandene om at sivilister har fått adgangskort, samt at våpen og ammunisjon skal ha blitt utdelt uten hjemmel.

Jeg skriver også dette:

"jeg har lest ditt brev av mars 2006. Og jeg har også lest PØS/IRAKs etterfølgende rapport hvor de ikke godtar dine forklaringer og kaller dem "uakseptabel".

Hvis Gjerald etterpå skal ha fått avklart av ligningsmyndigheter nå er opplyst om utbetalinger av honorarer, og at PØS skal mene at det er greit at billettinntekter og arv i flere år var på konti utenfor Forsvarets offisielle regnskap uten noen hjemmel og offentlig kontroll, så ber jeg igjen om at det dokumenteres (han får også denne epost i kopi).

Så langt er det bare en påstand fra deg at Gjerald skal ha fått dette avvist av PØS..."

Denne eposten besvares ikke. Verken Moland eller Gjerald bidrar nå til ytterligere avklaringer før publisering.

Ny test av hypotesen

For å teste hypotesen om at kontoene er opprettet utenfor formelle kanaler og på tvers av eksisterende reglement en siste gang, er det nå nødvendig å få svar fra Forsvarsdepartementet (FD).

Tre dager etter kontakten med Moland (27. april) lover FDs Jan Ketil Steine at det skal komme en status i løpet av dagen, men at de ennå ikke har klart å verken avkrefte eller bekrefte påstandene om klarering.

Den 28. purrer jeg ham og påpeker at det er mer enn en uke siden jeg sendte spørsmål. Dagen etter kommer svaret som gjør at saken kan publiseres.

"Forsvarsdepartementet har undersøkt saken og har ikke funnet dokumentasjon på at FD skal ha godkjent opprettelsen av de omtalte kontiene" (i den banken hvor billettinntektene havner)

Og når det gjelder arven:

"Forsvarsdepartementet mottok 6. april 2004 en henvendelse fra NHM vedrørende spørsmål om arveavgift i forbindelse med arv etter testamente. Etter å ha vært i kontakt med Finansdepartementet meddelte FD overfor NHM at det ikke skulle betales arveavgift i dette tilfellet. Videre ba FD om at NHM tok nærmere kontakt med departementets seksjon for styring, budsjett og resultatanalyse vedrørende den rent tekniske føringen av arven. FD har imidlertid ikke funnet dokumentasjon som bekrefter at NHM har fulgt opp denne anmodningen."

Og FDs svar om klarering for bruk av den siste aktuelle kontoen er også klart:

"Forsvarsdepartementet har undersøkt saken og har ikke funnet dokumentasjon på at Forsvarsdepartementet har behandlet konto XXX på noen måte." (Kontonummer irrelevant og derfor sladdet her).

Etter dette (den 29. april) spør jeg nok en gang Moland:

"Nå sier Forsvarsdepartementet at de ikke finner dokumentasjon på at de skal ha klarert kontoene slik du hevder i ditt brev av mars 2006. Vil du fortsatt ikke la deg intervju om dette?"

Vil du kommentere påstanden i PØS-IRAKs rapport fra våren 2006 om at du drev en "geriljakrig" mot ledelsen ved FMU?"

Nå blir det klart at han ikke vil svare på spørsmål, og det må gjøres en vurdering av om saken kan kjøres uten at han konfronteres muntlig og direkte - slik den opprinnelige planen var.

Klar til publisering

På bakgrunn av epostutvekslingen, hvor det blant annet er åpenbart at han blir gjort kjent med alle vesentlige sider av saken og allerede er gitt mulighet til å kommentere skriftlig, så lages en sak hvor Molands epost-svar gis en fremtredende plass.

I tillegg har jeg skrevet ferdig det som var tenkt som artikkel nr to, en sak om at en ansatt kaptein ved FMU har fått sparken på grunn av uryddige økonomiske forhold og plassering av offentlige midler på ekstern konto. Behandlingen av denne kapteinen gir inntrykk av at det finnes ulike regler for hva som er tillatt for de ansatte ved FMU.

Den første saken publiseres etter kvalitetssjekk av redaktør og desk på morgenen 4. mai med tittel:

"Krigskjendis med ulovlige konti"

Saken publiseres på morgenen, og når jeg kommer på jobb får Moland en epost med følgende innhold (i tillegg informeres Forsvarssjefens talsmann omtrent samtidig om at saken er publisert):

"har lagd sak selv om du ikke har ønsket å gi dine vurderinger, til tross for fire henvendelser fra meg. Hvis du nå ønsker å gi dine kommentarer, vennligst si ifra hvor og når det passer deg best." (Klokken 09.36)

Den besvarer Moland på følgende måte:

"Jeg har allerede tatt kontakt med advokat Jens Chr. Hauge jr, som kommer til å følge opp denne saken." (Klokken 10.28)

Jeg spør ham så om grunnlaget for dette og ber ham opplyse om eventuelle feil, men får som svar at artikkelen er full av løgner, at både PØS/IRAK og Riksrevisjonen skal ha avvist saken og at dette vil bli en sak for advokater. (Klokken 10.51)

Og da partneren med det kjente navnet fra vel ansette Simonsen Advokatfirma ble involvert, gikk også dekningen av saken inn i en ny fase.

Omtrent samtidig har jeg tatt kontakt med Riksrevisjonen ved kontorsjef Hans Conrad Hansen som er ansvarlig for revisjonen av Forsvaret. Det viser seg da at de sjekket akkurat denne saken bare noen få uker tidligere etter "et eksternt tips", men at de ikke kunne gå inn i selve kontoene fordi de ikke var statens og at deres kontroll derfor hadde konsentrert seg om hvorvidt praksisen hadde opphørt.

Da Hauge jr ringte første gang hadde det gått en drøy time siden Molands eposter var sendt. Samtalen hadde en hyggelig tone, selv om jeg opplevde det som noe underlig at advokaten startet med selv å påpeke at han var sønn av den avdøde lederen av Milorg og mangeårige Arbeiderparti-topp med samme navn.

Notatene fra samtalen viser at Hauge jr. fremstiller det hele som en avsluttet sak, og at ABC Nyheter gir et feilaktig inntrykk av at undersøkelsene fortsatt pågår. Han legger også press med dulgte hentydninger som at jeg var "ute i uryddig ærend", "går løgnens ærend" og han bruke uttrykk som "du er på galt parti, min gode mann".

Også Hauge jr. hevder at kontoene er opprettet i forståelse med det han kaller "øvrige foresatte". Han sier seg likevel villig til å avklare med Moland eventuelle formelle vedtak knyttet til kontoene, men mener departementet uansett har akseptert ordningen ved å ikke foreta seg noe.

I tillegg sier advokaten at "Moland mener hans gode navn og rykte er svertet" og at "det er mulig det kommer et krav for tort og svie".

Etter denne samtalen – initiert av Hauge jr. – måtte det nok en gang gjøres en vurdering av om sakens fakta var slik ABC Nyheter hadde fremstilt den. Konklusjonen var at intet av det som hadde blitt sagt rokket ved de sentrale punktene: At Moland hadde opprettet kontoer utenfor statens regnskaper og at det formelle grunnlaget for dette i beste fall var tvilsomt.

For sikkerhets skyld valgte ABC Nyheter å kontakte redaksjonens egen advokat for å sikre et juridisk fundament for videre dekning av saken.

Molands aktive advokat

Det neste problemet var å avklare hvordan nyheten om et mulig søksmål skulle dekkes. Siden Hauge jr. representerte Moland, selv ringte journalisten og snakket uten at noen forbehold var tatt, valgte vi å bruke ham som navngitt kilde i saken.

Mens denne nyhetssaken ble skrevet ringte Hauge jr. nok en gang. Da hadde han snakket med Moland og bekreftet at det ikke fantes noe skriftlig formulert grunnlag for kontoene. Han hevdet likevel at internrevisjonen ikke hadde funnet grunnlag for kritikk mot Moland. Det visste ABC Nyheter var feil siden vi satt med PØS/IRAKs avsluttende notat i saken. Hauge jr. mente nå at Molands handlinger var et "fornuftig selvforsvar" mot Scheens økonomiske nedskjæringer.

I tillegg til dette, minnet han igjen om sitt syn på den første artikkelen: At den skal ha hatt som hensikt å skade Moland og at publiseringen kunne få rettslige følger.

Samme dag - klokken 13.42 - publiseres nyheten om det mulige søksmålet.

Parallelt med dette forsøkte jeg å sjekke en annen påstand som kom frem i Scheens brev, nemlig at Moland skulle ha delt ut skarp ammunisjon til medlemmer av Lingeklubben, personer som nå er pensjonister og sivilister. Dette er en alvorlig anklage i seg selv, men det ville også kunne sette Forsvaret og Forsvarssjefen i et meget dårlig lys hvis slik ammunisjon hadde kommet på avveie, og brukt i kriminell eller tragisk handling.

Etter å ha sjekket med flere kilder med tilknytning til Lingeklubben, blant annet tidligere formann Leif Aagaard, og ansatte ved FMU, fant jeg ikke noen som kunne bekrefte påstandene. Denne siden av saken holdes derfor borte fra de artiklene som skrives i det som ble hetende "Moland-saken".

Dagen etter, tirsdag 5. mai, kommer en epost fra FSJs talsmann (klokken 15.22) med fire linjer fra personaldirektøren i forsvaret, Tom Simonsen, som skal være deres svar på den første artikkelen. Her heter det blant annet at Arnfinn Moland "har Forsvarets fulle tillit".

Denne uttalelsen er overraskende, både ut fra de forhold som allerede var offentliggjort, men også ut fra de konklusjoner som Forsvarets internrevisjon tidligere hadde trukket. Jeg kontakter derfor FSJs talsmann Jan Ketil Steine og sier at vi ønsker å intervju noen i Forsvaret om dette, og at vi ikke bare vil publisere de fire linjene uten å kunne stille oppfølgningsspørsmål. Pr sms svarer Steine klokken 16.34:

"Da følger vi opp i morgen".

Denne dagen - altså 5. mai - var saken om hvordan kapteinen ble behandlet publisert på morgenen. Og på ettermiddagen følges det opp med en artikkel om at Riksrevisjonen ikke kunne sjekke kontoene fordi de var utenfor offentlig kontroll.

Dette utløser en sterk reaksjon fra advokat Jens Chr. Hauge jr. På ettermiddagen 5. mai ringer han og legger igjen en nesten to minutter lang beskjed på telefonsvareren:

"Mitt navn er advokat Jens Christian Hauge. Jeg snakket med deg i går, jeg skjønner til ingen nytte. Du lager ris til egen bak, du holder deg ikke til sannheten, du tror halve sannheter er det samme som hele. Du siterer meg svært unøyaktig, du siterer i grunnen ikke, du manipulerer mine meninger, gjengir de svært upresist og er åpenbart ute i skadelig ærend.

Jeg vil gjerne ha navnet på din redaktør slik at jeg kan ta denne saken videre. Du har virkelig gjort deg fortjent til det ved egne handlinger. Men ring gjerne tilbake, men man snakker jo med deg til ingen nytte så... Det har du jo selv dokumentert med dine skrivelser, så vi får se hvor denne saken ender.

Så skal vi se om du klarer å gjengi dette. Du varslet ikke sist at du ville ta dette videre inn i det, hva skal vi si, svært så upålitelige skrivelser med gale sitater. Jeg skjønner at du varsler ikke, du sier ikke fra, ja, du arbeider ikke slik som man skal, så du er altså irregulær og en dårlig journalist.

Men spørsmålet er hvor mye skade du kan lave. Vi får se på det. Men jeg snakker gjerne med deg før jeg går videre. Hei!"

Denne meldingen oppleves som ubehagelig, blant annet fordi advokaten i klare ordelag angriper det journalistiske håndverket som danner basis for saken. At Hauge jr følte seg feilaktig sitert gjorde at jeg nok en gang sjekket mine notater fra samtalene, men kunne ikke der se at han ble behandlet ukorrekt.

Men meldingen på svaren gjorde at jeg nå ikke ønsket i forholde meg til ham over telefon, så det første jeg gjorde dagen derpå (6. april) var å sende Hauge jr følgende svar (klokken 08.05):

"Jens Christian Hauge jr.

Jeg viser til din henvendelse til meg i går som lå på min telefonsvarer.

Først, min redaktør heter Herman Berg og han kan kontaktes på enten herman@abcnyheter.no eller pr telefon 98216668.

For det andre ber jeg deg om å presisere eventuelle faktafeil i det jeg har skrevet og i tillegg om å opplyse hvor og på hvilken måte meningen i dine utsagn på telefon mandag, er feilaktige.

For det tredje ber jeg nok en gang om et intervju med din klient om saken. Som du muligens er kjent med har jeg bedt Moland om dette flere ganger, blant annet fire ganger på epost (den 15.04 klokken 13.49, 22.04 klokken 10.48, 23.04 klokken 19.39 og 29.04. klokken 14.07), noe din klient kan finne i sin epostkasse. I disse epostene har jeg gjort det klart for Moland hvilke tema som er av interesse. Han har ennå ikke sagt ja til å bli intervjuet.

For det fjerde ber jeg om at henvendelser fra deg i fremtiden skjer skriftlig, hvis det da ikke er snakk om et intervju med deg eller din klient, noe jeg selvsagt forststatt er interessert i. "

Holder kontakten med Moland

Selv om jeg nå følte at kontakten med Moland ville bli vanskelig, sendte jeg ham en melding klokken 10.09 med spørsmål om han ville kommentere denne dagens planlagte artikkel som tar opp PØS/IRAKs sluttrapport, og blant annet beskrivelsen av hans opptreden som en "geriljakrig" mot sjefen.

Det konkrete forholdet hadde jeg også bedt om svar på en uke tidligere (29. april), så jeg ba Moland kontakte meg innen klokken 13.00 hvis han ønsket å kommentere dette.

Samtidig starter jeg å purre på FD og FST om svar på ytterligere spørsmål, blant annet om aksept, hvorfor handlingene ikke har fått konsekvenser for hjemmefrontmuseets leder og hvordan det hadde vært mulig å la Moland sitte i en granskningskommisjon som skulle granske forhold fra en tid hvor han selv satt i ledergruppa. Forsvarssjefens talsmann Jan Ketil Steine lover til slutt svar "senest ila morgendagen".

Moland forholder seg passiv, men klokken 13.21 sender Hauge jr en epost hvor han viser til min epost fra morgenen. Advokaten sier igjen at:

"Din vri, din skadehensikt og dine faktafeil vil bli avslørt og imøtegått."

Klokken 14.03 publiseres så saken uten Molands kommentarer.

Men i denne innledende fasen kommer det også en rekke positive henvendelser. Både lesere og tidligere kontakter i og utenfor Forsvaret sendte meldinger, eposter og ringte for å gi uttrykk for sine oppfatninger av saken. Og jeg fikk også oversendt dokumenter med tilknytning til andre saker som senere har dannet grunnlag for artikler om økonomiske disposisjoner i forsvaret, men uten direkte relevans for Moland-saken.

Den 7. mai purrer jeg på FSJs talsmann for å få intervjuet noen om de avslørte forholdene. Etter flere runder blir jeg henvist videre i systemet. Nå er det Forsvarsdepartementets kommunikasjonsdirektør Kåre Helland-Olsen, som overtar all offisiell kontakt.

Det eneste konkrete som kommer ut av kontakten med Helland-Olsen var at sitatene fra personaldirektør Simonsen endres (klokken 15.24), mens et intervju med Simonsen eller andre avslås. Klokken 19.26 samme kveld publiseres vi likevel meldingen om at Forsvaret har tillit til Moland, men opplyser om at ønsket om

intervju er avslått og velger å vinkle på at forsvaret av Hjemmefrontmuseets leder de siste to døgn er endret fra "ikke klanderverdig" til "ikke økonomisk mislighold".

Denne dagen blir også saken om at Moland fikk være med på å granske seg selv i hovedsak gjort ferdig. Her fikk Rolf Scheen og Svein Erik Larsen Ramberg komme til orde med sin hovedsak; behandlingen av dem i granskningen av lageravvik ved FMU i deres ledelsesperiode.

Også denne gangen ber jeg om anledning til å snakke med Arnfinn Moland for å få hans vurderinger av granskningen og sin egen rolle i dette, via epost. Han svarer da med å henvise til de som oppnevnte kommisjonen og at det måtte være opp til dem å vurdere hans eventuelle inhabilitet. Et oppfølgende epost-spørsmål om ikke han selv også bør gjøre en slik vurdering, forblir ubesvart.

Saken publiseres fredag 8. mai ved lunsjtider - med sitater fra Moland tatt fra epostutvekslingen dagen før. I etterkant sender Moland en epost med blant annet følgende innhold:

"Som du vil vite er 8. mai en spesiell dag for NHM som ikke gir rom for kommentarer til skittkasting knyttet til avsluttede saker".

Etter lunsj 8. mai kontakter jeg representanter for samtlige partier i Stortingets forsvarskomiteé via deres individuelle eposter. Her gjør jeg kort rede for sakens fakta slik jeg ser dem, og jeg ber om tilbakemelding hvis de ønsker å kommentere saken.

Denne dagen gjør jeg også Forsvaret oppmerksom på at jeg vil stille på Forsvarssjefens pressebriefing om fremtidens forsvar på KNM Otto Sverdrup kommende tirsdag, og der ønsker kommentarer fra ansvarlige forsvarstopper om Moland-saken.

På kvelden fredag mottar redaksjonen en felles epost (klokken 18.33) fra en ansatt (som her er anonymisert) i Kommunikasjonshuset Renommé (se tidligere om Molands bruk av pengene). Han mener det er Rolf Scheen som bør sjekkes, og påpeker at Moland er en av "good guys". En time senere (klokken 19.31) sender han en presisering:

"Dette er noe jeg som privatperson mener".

Selv om ABC Nyheter på dette tidspunktet er kjent med båndene mellom mannens arbeidssted og Norges hjemmefrontmuseum, vurderes mulighetene for ny informasjon som så interessant at epostene ikke bare går i glemmeboka.

Samme kveld blir han derfor spurt om dokumentasjon eller kilder som kan bekrefte påstandene (klokken 21.51). Han viser da (klokken 23.29) til en artikkel i Nettavisen/ TV 2 Nyhetene fra 6. juli 2006 hvor det påstås at Scheen fjernes fra sin stilling på grunn av uregelmessigheter ved et salg av militære lastebiler (<http://www.nettavisen.no/innenriks/article678668.ece>).

Mannen tilbyr seg også å skaffe ytterligere dokumentasjon om dette, noe han oppfordres til å skaffe (klokken 00.24). Men han kommer ikke tilbake med mer informasjon. En vurdering av innholdet i artikkelen endrer ikke de forhold som ABC Nyheter har tatt opp i forhold til Molands disponeringer. Og hvis Scheen ble fjernet på grunn av de påståtte uregelmessighetene, så vil det heller forsterke inntrykket av at det skjer en forskjellsbehandling ved regelbrudd innenfor Forsvarets museumssektor.

Saken løftes til nytt nivå

Mandag 11. mai starter med nok en purring på FDs kommunikasjonsdirektør om intervju, men blir kun avspist med en henvisning til tidligere tilsendte kommentar. Minner da om at jeg ennå ikke har fått svar på spørsmål (sendt 7. mai) om Moland mottar lønn for jobben som formann for Etterretningstjenestens historieutvalg.

På dette tidspunkt er store deler av sakskomplekset offentliggjort i ABC Nyheter, men uten at det har fått konsekvenser for Moland eller noen andre.

I tillegg er det påfallende at ingen andre medier har fattet interesse for en sak som ikke har vært omtalt tidligere og som burde ha fått offentlig oppmerksomhet vurdert ut fra ordinære nyhetskriterier. Det eneste unntaket til det var NA24s Are Slettan som 10. juni skriver en kommentar med tittel: **Geriljastyrt økonomistyring** (http://areslettan.blogg.no/1244598206_10jun2009.html).

Deretter starter jeg en ringerunde til de ulike medlemmene av Stortingets forsvarskomiteé. Den første jeg får kontakt med er Fremskrittspartiets Per Roar Bredvold som selv har bakgrunn fra Forsvaret. Han har lest fredagens epost, men ønsker å sette seg bedre inn i saken før han eventuelt vil uttale seg. Senere avtaler vi et intervju om saken og et treff påfølgende dag, etter at jeg har forsøkt å få noen forsvarstopper i tale på KNM Otto Sverdrup.

Behovet for å kontakte andre politikere vil deretter bli vurdert ut fra hva Bredvold sier og vil gjøre.

Mens den ansvarlige for økonomi og styring ved Forsvarsstaben, generalmajor Espen Amundsen, under et intervju på KNM Otto Sverdrup benytter anledningen til å unngå ethvert spørsmål om lovligheten av kontoene, mener stortingsrepresentanten at forholdene er alvorlige. Bredvold sier også at han vil ta opp saken i skriftlig spørsmål til ansvarlig statsråd, forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen.

Og med det er saken også løftet til et høyere nivå.

Mandag 11. mai sender også Arnfinn Moland en henvendelse til ABC Nyheters redaktør hvor han henviser til tilsvarsretten og forlanger at innlegget publiseres – "uten journalistisk hale eller kommentar fra ABC Nyheter".

Dette publiseres 12. mai, dog uten bruk av ordet "tilsvarsrett" da det er Moland som selv en rekke ganger har unnlatt å benytte seg av adgangen til å kommentere sakene.

Molands skriv åpner for at flere engasjerer seg i eposter til redaksjonen. Både professor Rolf Tamnes (som satt i Rådet da kontoene ble opprettet), advokat Jens Chr Hauge jr og tidligere direktør ved FMU Rolf Scheen, sender innlegg som blir publisert de påfølgende dagene.

Et lengre innlegg fra Hauge, gir for eksempel også grunnlag til en egen nyhetsartikkel. Her hevder han at det finnes en form for nødverge innenfor offentlig forvaltning, noe Moland i denne saken skal ha benyttet seg av.

For å illustrere nivået for kommunikasjon mellom ABC Nyheter og advokat Hauge, kan det være grunn til å nevne utdrag fra den nå kun skriftlige kommunikasjonen med ham.

Da jeg gjør oppmerksom på ABC Nyheter i hans innlegg ønsker å anonymisere en avdød mann som oppgis som revisor for Molands irregulære kontoer, svarer Hauge:

"Jeg ser ingen grunn til det. Du som er så hensynsløs overfor Moland, hvorfor denne plutselige omtanke for død mann. Det svekker fremstillingen å anonymisere ham. Og han ville uten videre godtatt opplysningen hvis han hadde fått anledningen til det".

Mannen anonymiseres likevel ut fra at han ikke kan forsvare seg i forhold til saken. For øvrig gjengis Hauges fremstilling av saken ordrett.

Før Hauge jr besvarer en rekke oppfølgingsspørsmål knyttet til sin fremstilling - spørsmål som han opplyses om skal danne grunnlag for en egen nyhetsartikkel - skriver han:

"Dette er presseterror. Du vil drive journalistikk på mitt tilsvare, uten svar skriver du galt og tendensiøst, med svar vinkler du dem eller overser dem. Man får valget mellom pest og kolera Dette er en avsluttet sak som alle ønsker avsluttet. Det er ikke noe i den. Alt er kommet på plass etter at dine kilder ble fjernet fra sine stillinger. Du driver ren sjikanejournalistikk med terror preg. Det er så mye vrangvilje i deg at jeg egentlig ikke burde svare deg. Du misforstår alt for å skade. Din agenda er klar; du vil over 3 år etter at saken ble avsluttet bruke ditt medium og arbeidsplass til å gjenåpne en sak der to hevngjerrige FMU ledere ikke nådde frem, senest ved brev fra Scheen i januar i år som ingen tok notis av. Og da går man til pressen, ikke den ordentlige pressen som føler et visst ansvar for riktig fremstilling, men til den del av pressen du representerer. Pressen kan både brukes og misbrukes. Jeg mener du og dine gjør det siste, - misbruker en privilegert stilling. Mine svar er inntatt i tilknytning til dine spørsmål nedenfor".

Også denne fredagen kommer det tips om at de egentlige synderne er Scheen og Ramberg (klokken 16.53), og at en skal ha "kjennskap til en rekke episoder de har vært involvert i som langt overgår det dere nå leker med". Men igjen, når det spørres etter dokumentasjon for dette (klokken 18.14), så kan dette heller ikke denne gangen fremskaffes (klokken 22.15).

Den 20. mai ber jeg Finansdepartementet om å avklare om det eksisterer en mulighet for bruk av nødverge, slik Moland og hans advokat hevder. På generelt grunnlag avvises dette i epost 25. mai. Jeg spør Hauge jr om kommentar, men det feies bort. En egen sak om dette vurderes likevel ikke som interessant nok nyhetsmessig, og den blir da heller ikke skrevet.

Den 28. mai spør jeg Hauge (klokken 14.07) om han kan opplyse hvem han fakturerer for "jobben som advokat/ pressetalsmann for Moland?"

Hvis det er offentlige midler som benyttes vil det være interessant å vite svaret på dette, lyder bedømmelsen. Advokatens tilbakemelding (klokken 16.30) er meget interessant:

"Hvem jeg har som klient og betalingsordninger i den forbindelse er deg uvedkommende. Vil du også vite hva jeg spiser til middag, og hvordan mitt privatliv er? Du har virkelig lagt deg på en ufyselig og uspiselig linje der du skjærmer ugjerningsmenn og går etter skikkelige folk. Tenk deg om du var utsatt for en nyhetsavis og en journalist som gjør alt for å plage deg, som serverer sin dritt bevisst og så ødeleggende som mulig,

som gir blaffen i vær varsomplakaten, lov og rett og som vet bedre. Du sitter jo med fasiten. Som ikke vil forholde seg til sannheten. Og som sitter i et organ der man bare vil takke for den oppmerksomheten som ligger i krav og rettslig pågang. Du og dere bryter fanebestemmelsen i all journalistikk og Plakatens pkt. 3.2; skrive sant, korrekt og dekkende samt tilstrebe bredde og relevans i kildevalg. Du går på det irrelevante, det perifere, det formelle og "glemmer" realiteten og totaliteten. Fremstillingen din er bevisst uriktig.

Igjen, jeg sitter med uoppsettelig gjøremål og kan ikke forholde meg til at du bryter inn i mitt arbeid og krever svar og forrang for ordentlige og presserende gjøremål. Du har langt på vei klart å ødelegge denne dagen og tvinger meg til nattarbeid for å levert oppgaver til rett tid."

ABC Nyheter velger ikke å offentliggjøre dette da det virker å være skrevet i sterk affekt av en presset mann.

Den videre framdriften i saken skjer i hovedsak i forhold til Stortinget. Statsråd Strøm-Erichsen svarer 4. juni (<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=43625>) blant annet følgende:

"Undersøkelsene avdekket at det eksisterte bankkonti utenfor statsregnskapet, men det ble ikke funnet økonomisk mislighold. Forsvaret iverksatte deretter korrigerende tiltak for å sikre at museumsdriften skjer i tråd med regelverket. Museene fikk i 2006 ny leder. En sentral del av hans oppdrag var å bringe de kritikkverdige forhold i orden. Forsvaret har terminert praksisen med bankkonti utenfor statsregnskapet"

Dette svaret gjorde at en annen problemstilling ble mer vesentlig enn tidligere. Her innrømmer statsråden at det har eksistert kontoer utenfor statens regnskaper, men hun går ikke inn på problemstillingen knyttet til at Stortinget dermed har bevilget penger til Forsvaret, og særlig driften av museene, uten å ha innsyn i den reelle økonomiske tilstanden.

Derfor kontaktes lederen av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité, Lodve Solholm (også Frp). Dette skjer helt på slutten av hans stortingsperiode, så han gjør det klart at det er for seint for ham å ta opp saken. Men han innser alvoret i situasjonen og mener det neste Stortinget bør ta stilling til en eventuell høring. En sak om dette publiseres 10. juni.

15. juni får jeg innsyn i et dokument fra FST til FD om Molands kontoer, datert 20. mai. Det viser at departementet har funnet grunn til å be Forsvaret gå gjennom saken en ekstra gang. Også dette skrevet konkluderer med at det ikke finnes noen dokumentasjon for Molands påstander om at opprettelsen av kontoene skal ha vært klarert på forhånd. Det slås også fast at Hjemmefrontmuseets regnskap for 2005 ikke var signert av revisor.

Det resulterer i to artikler de påfølgende dagene.

Ny runde på høsten

21. september publiseres også en artikkel som har indirekte sammenheng med Moland-saken. En pensjonert oberst er politianmeldt for å ha hatt det FST mener er offentlige midler på konto utenfor statens regnskapssystemer. Den saken er ennå ikke (13. januar 2010) avsluttet hos Forsvarstaben eller politiet.

I september ber jeg også om innsyn i kvitteringer og bilag i forhold til de ulike kontoene for 2004. Forsvaret har hele tiden hevdet at kontoene har vært revidert, selv om de har befunnet seg utenfor statens regnskaper. Og som statsråden opplyste til Stortinget i juni, så skal det ikke være funnet noe klanderverdig.

Men i løpet av ferien kom det også et tips fra en kilde som ønsker anonymitet. Det forsterker en påstand som var fremmet tidligere: At Arnfinn Moland skal ha brukt penger fra enten billettinntektene eller arven til å finansiere sine egne utgifter i forbindelse med en ulønnet permisjon det aktuelle året.

Dette innsynskravet fremmes så igjen tre ganger denne høsten, men det eneste Forsvaret gjør er å gi krav, puringer og klager saks- og dokumentnummer. De behandler med andre ord ikke selve innsynskravet. Den 8. desember ber jeg Sivilombudsmannen se på saken, og minner om konklusjonene fra forrige runde da det var en forutsetning at Forsvaret skulle ha merket seg SOMs konklusjoner.

Denne gangen henviser SOM til at saken ikke er ferdig behandlet og anbefaler først å klage saken inn direkte for Forsvarsdepartementet (FD). Den 18. desember påklages derfor innsynskravet til overordnet myndighet. Men heller ikke FD forholder seg til Offentleglovas krav om behandlingstid. Den 6. januar 2010 sender jeg derfor en puring (med kopi til FDs kommunikasjonsdirektør), og den 11. januar får jeg et foreløpig svar.

Her heter det at saken har blitt liggende hos dem "på grunn av ferieavvikling", men at behandlingen vil skje så raskt som mulig. FD gjør også oppmerksom på at det kan ta noe tid fordi det vil være nødvendig å "gjøre en rekke undersøkelser før klagen blir endelig behandlet".

Sakskomplekset dominerte ABC Nyheter særlig primio mai og fikk en betydelig mengde lesere. I tillegg engasjerte flere lesere seg med kommentarer til sakene. I ABC Nyheters kommentarfelt tillates ingen anonyme bidrag, så artiklene fikk til sammen 109 kommentarer fra navngitte personer. Og av de 25 publiserte artiklene, var det kun tre som ikke ble kommentert av leserne.

Etter stortingsvalget tar jeg kontakt med den nye lederen av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité, Frps Anders Anundsen. Han fanger også interesse for de sidene av saken som omhandler muligheten for at Stortinget er ført bak lyset av to ministre i tre budsjettår.

Den 2. desember publiseres den hittil siste saken. Her presenteres nyheten om at den nye forsvarsministeren Grete Faremo også nå må inn i Moland-saken. Anundsen sender henne syv spørsmål om forholdene, og han utelukker heller ikke flere spørsmålsrunder i saken som kan ende med en stortingshøring.

Når denne rapporten sendes inn er Anundsens spørsmål ennå ikke besvart.

Oslo 13. januar 2010

